

Handläggare
Stina Thörmelöf
Telefon: 08-508 28 852

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2019-09-24 p.26

Samråd om viktiga vattenfrågor i Norra Östersjöns vattendistrikt

Remiss från Kommunstyrelsen Dnr. KS 2019/702

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Justera beslutet omedelbart.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Sammanfattning

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har tagit fram en samrådshandling som beskriver de största utmaningarna för att bevara och förbättra vattenmiljöerna i Norra Östersjöns vattendistrikt samt vilka frågor som bör prioriteras under åren 2021-2027. Särskilt önskas synpunkter på om de viktigaste frågorna har fångats upp, om något saknas, vilka hinder och vilka lösningar som finns i arbetet med att uppnå god vattenstatus i distriktet till år 2027.

Förvaltningen anser att samrådshandlingen tar upp många av de frågor som är viktiga att arbeta med, bland annat förbättrade beskrivningar av samhällets nytta av rent vatten. Tillförlitliga modeller för värdering av vatten behöver tas fram. Dessa bör även omfatta förebyggande åtgärdsarbete, till exempel minskade risker för översvämningar.

Miljöförvaltningen
Miljöanalys

Fleminggatan 4
Box 8136
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 28 852
Växel =8-508 28 800
stina.thormelof@stockholm.se
stockholm.se

Förvaltningen instämmer i att åtgärdstakten behöver öka och att större fokus ska läggas på att genomföra konkreta åtgärder. Kopplingen mellan de kommunövergripande åtgärderna i vattenmyndighetens åtgärdsprogram och de praktiska fysiska åtgärderna behöver stärkas. I lokala åtgärdsprogram för enskilda

vattenförekomster som tas fram i flera kommuner, blanda annat i Stockholm, finns lokala analyser som pekar ut vad som behöver göras och var åtgärderna kan sättas in. Avgörande för att åtgärderna ska kunna genomföras är att det är tydligt vilken aktör som har ansvar för att finansiera dem. För att klara de utmaningar som landets kommuner står inför kommer det behövas en helt annan finansiering än i dag med en kombination av statliga medel och kommunal medfinansiering. Förvaltningen menar att länsstyrelsen i större utsträckning behöver stödja kommunerna i prioritering och genomförande av åtgärder vilket även inbegriper att fungera som stöd att söka medel för genomförande av åtgärder.

Det är angeläget att vattenmyndigheterna verkar för regeländringar i plan- och bygglagen så att kommuner kan ställa de krav i planeringen som krävs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas. Förvaltningen vill även framhålla att urbana vatten med stor fysisk påverkan bör kunna klassas som kraftigt modifierade vatten så att kommunerna kan ta fram realistiska åtgärdsförslag för stadsnära vattenmiljöer.

Förvaltningen vill slutligen framhålla behovet av nationella, praktiska tillsynsvägledning som bidrar till att ändamålsenliga krav ställs på enskilda verksamhetsutövare så att miljö kvalitetsnormerna för vatten nås.

Bakgrund

Vattenförvaltningsarbetet enligt EU:s ramdirektiv för vatten (2000/660/EG) bedrivs i sex-årscykler där varje cykel avslutas med beslut om förvaltningsplan, miljö kvalitetsnormer samt åtgärdsprogram med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Under varje förvaltningscykel hålls samråd där alla berörda och intresserade kan lämna synpunkter. Som ett delmoment inför framtagandet av förvaltningsplanen ska vattenmyndigheterna genomföra samråd över väsentliga frågor för vattenförvaltningen. Vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt har därför tagit fram samrådsdokumentet *Viktiga vattenfrågor i Norra Östersjöns vattendistrikt – Översikt över väsentliga frågor inför arbetet med förvaltningsplan 2021-2027*.

I samrådshandlingen beskriver Vattenmyndigheten vad som utgör de största utmaningarna för att bevara och förbättra vattenmiljöerna i Norra Östersjöns vattendistrikt och vilka frågor som bör prioriteras under nästa förvaltningscykel. För att få ett så komplett underlag

inför samrådet har erfarenheter och önskemål från distriktets länsstyrelser och kommuner inhämtats via enkäter och intervjuer.

Vattenmyndigheten vill bland annat få in synpunkter på om de viktigaste vattenfrågorna har fångats upp, om någon viktig fråga saknas, vilka hinder och vilka lösningar som finns i arbetet med att uppnå god vattenstatus i Norra Östersjöns vattendistrikt senast till år 2027. Samrådet pågår mellan den 2 maj och den 1 november 2019.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat vattenmyndighetens samrådshandlingar till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kommunstyrelsen har även remitterat förslaget till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden Stockholms Stadshus AB, idrottsnämnden, Stockholm Vatten och Avfall samt trafiknämnden. Svar ska ha inkommit till kommunstyrelsen senast den 8 oktober 2019.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Norra Östersjöns vattendistrikt är Sveriges mest tätbefolkade vilket avspeglas i vattenmiljöns tillstånd. Vattenmyndigheten lyfter fram att avvägningar mellan olika samhällsintressen, bland annat vattennära exploateringar och bevarande av naturliga strandzoner, är en stor utmaning. I samrådshandlingen framgår att kommuner och även andra aktörer påpekat att det med nuvarande lagstiftning är svårt att ställa de krav i planprocessen som skulle behövas, bland annat gällande hantering av dagvatten. Förvaltningen instämmer helt i detta och menar att landets vattenmyndigheter behöver verka för regeländringar i den nationella lagstiftningen så att kommuner kan säkra att miljökvalitetsnormerna tillämpas i den utsträckning som behövs.

Förvaltningen delar vattenmyndighetens analys av att det behövs bättre mått för att beskriva samhällets nytta av rent vatten och vatten i tillräcklig mängd. Förvaltningen instämmer även i att åtgärdstakten behöver öka och att större fokus måste läggas på att genomföra konkreta åtgärder om miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås. Ansvaret för detta ligger till stor del på kommunerna, där den lokala kunskapen om enskilda vattenförekomster är störst. Samtidigt är det viktigt att kommunerna får stöd i detta viktiga arbete från vägledande myndigheter, bland annat Havs- och vattenmyndigheten, även från vattenmyndigheterna och länsstyrelser.

Nedan redogörs för förvaltningens synpunkter på de frågor som Vattenmyndigheten särskilt önskar svar på.

1. *Har Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådshandlingen? Saknar ni någon viktig fråga? Eller är det något som borde prioriteras om?*

Förvaltningen anser att samrådshandlingen tar upp många av de frågor som, ur ett kommunalt perspektiv, är viktiga att arbeta med under nästa förvaltningscykel.

En fråga som inte diskuteras närmare är finansiering av åtgärder. För att vattenförvaltningen ska fungera behövs det mer pengar till åtgärder. Många kommuner brottas med att styra upp frågor som rör ansvar för genomförande för åtgärder och vilka medel som bör finansiera vattenarbetet, d.v.s. genom skattemedel eller via VA-kollektivet. För att klara de utmaningar som landets kommuner står inför kommer det behövas en helt annan finansiering än i dag med en kombination av statliga medel och kommunal medfinansiering.

De övergripande åtgärder som i vattenmyndighetens åtgärdsprogram riktar sig till kommuner innebär till stor del att kommunala myndigheter i sin tur ska rikta krav på åtgärder mot verksamhetsutövare. Idag saknas praktiska tillsynsvägledningar som bidrar till att ändamålsenliga krav ställs på enskilda verksamhetsutövare så att nå normerna nås. För att detta ska ske på likartat sätt över landet behöver nationella tillsynsvägledningar tas fram.

2. *Vilka hinder ser ni i arbetet med vattenfrågor? Vilka lösningar ser ni?*

Regeländringar behövs i plan- och bygglagen (2010:900) som gör att kommunerna kan ställa de krav i planeringen som krävs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas.

Trovärdigheten i åtgärdsarbetet kan öka om möjligheten till undantag uttryckligen används där så är motiverat. Urbana vatten med stor fysisk påverkan, t.ex. i form av samhällsviktig infrastruktur, stensatta kajer med mera, bör kunna klassas som kraftigt modifierade vatten (KMV). På så sätt kan kommunen ta fram realistiska åtgärdsförslag för stadsnära vattenmiljöer som bidrar till förbättrade fysiska

livsmiljöer för fisk och vattenlevande flora och fauna utan att förhindra eller på allvarligt sätt försvåra stadsbyggandet.

3. *Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka och om vad?*

Kommunernas egen miljöövervakning och lokala kunskap behöver i större utsträckning tas tillvara vid statusklassning av vattenförekomster och bedömning av förbättringsbehov genom att det nationella datavärdskapet utvecklas till att även omfatta kommunala data.

Samverkan behöver utökas till att omfatta fler aktörer än enbart dialog mellan olika myndigheter. Exploatörer, konsulter och entreprenörer som arbetar med konkret genomförande av åtgärder är exempel på aktörer som är viktiga att nå.

Länsstyrelsen har en viktig funktion som samordnare av vattenarbetet inom ett län, särskilt i de fall vattenförekomster delas av flera kommuner. Förvaltningen menar att länsstyrelsen behöver stödja kommunerna i prioritering och genomförande av åtgärder. Det inbegriper även att fungera som stöd att söka externa medel för genomförande av konkreta åtgärder.

4. *Hur kan det kommande åtgärdsprogrammet förbättras för att vara mer användbart i ert arbete? Finns det exempelvis delar som behöver förtydligas, i så fall hur? Borde åtgärdsprogrammet vara ännu mer regionalt anpassat än vad det är idag?*

Kopplingen mellan de kommunövergripande åtgärderna i vattenmyndighetens åtgärdsprogram och de praktiska fysiska åtgärderna behöver stärkas. Underlagen i VISS¹ behöver också bli mer kvalitetssäkra genom att data från kommunal övervakning används för att ange omfattningen av åtgärdsbehoven. Vidare behöver åtgärdsförslagen i VISS uppdateras oftare än i dagsläget för att bättre följa den kommunala åtgärdsplaneringen. Annars finns en risk för att arbetet som läggs ned på att ta fram åtgärdsförslag i VISS snabbt blir inaktuellt.

Sammanställningarna på avrinningsområdesnivå (åtgärdsbilagorna) som togs fram av vattenmyndigheten

inför innevarande vattencykel har inte använts i Stockholm. Trots att syftet var att de skulle omfatta mer lokala områden var de på alltför övergripande nivå för att kunna få någon praktisk användning. Dessa skulle kunna förbättras avsevärt genom att underlaget inkluderar kommunvisa beting för åtgärdsbehovet per vattenförekomst. Det skulle kunna utgöra ett värdefullt stöd för respektive kommun i det lokala åtgärdsarbetet.

Lokala åtgärdsprogram för enskilda vattenförekomster tas fram av flera kommuner. I de lokala programmen finns mer djupgående och lokala analyser och modelleringar. De pekar även ut vad som behöver göras för att följa miljö kvalitetsnormerna, var åtgärderna kan sättas in samt uppskattade kostnader för dem. Helt avgörande för att åtgärderna ska kunna genomföras är att det är tydligt vilken aktör som har ansvar för att finansiera dem. Förvaltningen anser därför att åtgärdsprogram, med tydliga genomförandeplaner, behöver tas fram lokalt för varje enskild vattenförekomst.

Vattenmyndigheten behöver fortsätta samverka med kommunerna så att åtgärder från lokala åtgärdsprogram redovisas i VISS. I den nuvarande förvaltningscykeln har kommunerna inte varit delaktiga i framtagandet av förslagen till åtgärder. Åtgärdsförslagen som finns angivna i VISS per vattenförekomst är därför på en alltför övergripande nivå och i många fall inte praktiskt genomförbara. Dessutom är kostnaderna för åtgärdsförslagen ofta kraftigt undervärderade.

5. *Övriga synpunkter om vattenförvaltningen?*

Förvaltningen vill särskilt framhålla att samhällets nytta av rent vatten bör tydliggöras under kommande vattencykel. Mer tillförlitliga ekonomiska modeller för bedömning av kostnader och nyttor behöver tas fram. De studier som hittills har genomförts, bland annat i Stockholm, bygger i huvudsak på enkäter, så kallade betalningsviljestudier. Dessa ger visserligen en fingervisning om vad allmänheten kan vara villig att betala för vatten, oftast för bra badvattenkvalitet och rekreation. Kostnader för bland annat produktion av dricksvatten och rening av avloppsvatten undervärderas i den här typen av studier. Som exempel har värdet för hela Mälaren beräknats till 40 miljarder kronor per år varav det uppskattade värdet för badplatser var tre

miljarder. Dricks- och avloppssystemet värderades bara till två miljarder kronor per år. Detta visar även att det finns behov av en bredare kommunikation av värdet för olika typer av vattentjänster.

En mer tillförlitlig modell för värdering av vatten, även inbegripet förebyggande åtgärdsarbete exempelvis kopplade till minskade risker för översvämningar, efterfrågas. En sådan modell bör utformas så att den kan användas på lokal nivå vilket skulle bidra till att vattenrelaterade åtgärder i kommunerna får högre prioritet än vad de har idag.

SLUT

Bilagor

1. Samrådshandling. Viktiga vattenfrågor i Norra Östersjöns vattendistrikt.